

AKO POSTUPOVAŤ PRI SLOVNODRUHOVOM ROZBORE VETY

1. krok: pomenuj slovný druh
2. krok: charakterizuj ho: a) plnovýznamový – neplnovýznamový
b) ohybný – neohybný
c) má vetnočlenskú platnosť - nemá vetnočlenskú platnosť
3. krok: zaradi do podskupín
4. krok: urč gramatické kategórie
5. krok: urč vzory

PODSTATNÉ MENÁ (1) – ohybné, plnovýznamové, majú vetnočlenskú platnosť

Podskupiny:

- a) všeobecné /vlastné
 - b) konkrétne/ abstraktné
 - c) pomnožné (majú vždy tvar množného čísla)
- Gramatické kategórie: **rod** (pri mužskom rode aj **životnosť – neživotnosť**), **číslo, pád**
- Vzory: mužský rod: **chlap, hrdina** (životné) **dub, stroj** (neživotné), **kuli**
 ženský rod: **žena, ulica, dľaň, kosť, gazdiná, pani** (samostatné skloňovanie)
 stredný rod: **mesto, srdce, vysvedčenie, dievča**

Poznámka:

Podľa vzoru **kuli** skloňujeme **životné podstatné mená mužského rodu cudzieho pôvodu**, ktoré sú v základnom tvare zakončené na **samohlásky -i, -í, -y, -e, -ä, -ö, -ü**. Napr. *Verdi, Verne, Gandhí, Goethe,...*

Podľa vzoru **gazdiná** skloňujeme **podstatné mená ženského rodu**, ktoré boli **utvorené od mužských podstatných mien**. Napr. *princezná, stryná, testiná, kráľovná, kňažná,...*

PRÍDAVNÉ MENÁ (2) - ohybné, plnovýznamové, majú vetnočlenskú platnosť

Podskupiny:

- a) **akostné** (dajú sa stupňovať) } otázky: **aký? aká? aké?** (sg.) **akí? aké?** (pl.); vzory: **pekný / cudzí**
- b) **vzťahové** }
- c) **privlastňovacie – individuálne** }
- d) **privlastňovacie – druhové** } otázky: **čí? čia? čie?** (sg.) **čí? čie?** (pl.)

Gramatické kategórie: **rod, číslo, pád**

Vzory: **pekný, cudzí** (akostné a vzťahové)

matkin / otcov (privlastňovacie individuálne), **pávi** (privlastňovacie druhové)

ZÁMENÁ (3) - ohybné (pozor, niektoré sú nesklonné!), plnovýznamové, majú vetnočlenskú platnosť

Podskupiny:

- a) **osobné – základné** (ja, ty, on/ona/ono, my, vy, oni/ony) / **privlastňovacie** (môj, tvoj, jeho, jej, náš, váš, ich)
- b) **zvrtné – základné** (seba, sa, si) / **privlastňovacie** (svoj)
- c) **ukazovacie**
- d) **opytovacie**
- e) **vzťažné** (sú to vlastne opytovacie zámená, ktoré plnia úlohou spojok, teda opytovacie zámená bez otáznika,)
- f) **neurčité**
- g) **vymedzovacie**

Gramatické kategórie: **rod** (pozor, niektoré sú bezrodové!), **číslo, pád**

Vzory:

osobitné skloňovanie = všetky osobné základné zámená, ukazovacie zámená typu **ten, tá, to...**

a opytovacie zámená **kto? čo?**;

môj privlastňovacie zámená **môj, tvoj, náš, váš, svoj**;

nesklonné = osobné privlastňovacie **jeho jej, ich**; ukazovacie zámená typu **tu, tam, tade, vtedy, tak, onak, sem, tak**; opytovacie zámená typu **kde, kam, kade, kedy, ako, prečo, načo**; neurčité zámená typu **hocikam, málokedy, ktoviekam, kamkoľvek**; vymedzovacie zámená typu **inde, inam, tak isto, ...**

pekný – ukazovacie zámená typu **taký, onaký, toľký, toľkýto, ...**; opytovacie zámená typu **ktorý, aký, koľký** a od nich odvodené zámená; neurčité zámená typu **niektorý, daktorý, dajaký, voľajaký, ...**; vymedzovacie zámená typu **ten istý, taký istý, každý, iný, samý, ...**

cudzí – opytovacie zámeno **čí** a od neho odvodené zámená; neurčité zámená typu **niečí, dačí, kadečí, bárčí, ...**; vymedzovacie zámená typu **inakší, ničí, ...**

Poznámka:

Zámená **ja, ty, my, vy, sa, kto, čo...** sú **bezrodové**.

Zvrtné základné zámená **sa, si** sú súčasťou zvrtných sloviac (pri rozборе ich nepovažujeme za zámená).

Zvrtné zámeno **seba** má **samostatné skloňovanie** a skloňuje sa **iba v singulári!**

ČÍSLOVKY (4) - ohybné (Pozor, niektoré sú nesklonné!), plnovýznamové, majú vetnočlenskú platnosť

Podskupiny:

- a) **určité / neurčité**

- b) **základné** (koľko), **radové** (koľký v poradí), **násobné** (-krát, raz, -násobný), **druhové** (koľkoraký, koľkorako), **skupinové** (dvoje, troje, štvoro, päťoro...)

Gramatické kategórie: **rod, číslo, pád**

Vzory:

základné číslovky 1 - 4 = samostatné skloňovanie; 5 - 99 = **pät'**; **sto = mesto, tisíc = stroj** (pozor! skloňujú sa len vtedy, keď stoja samostatne), **milión = dub, miliarda, nula = žena**; **nesklonné sú 21, 141...** ; ale aj **sto** (ak stojí v spojení s podstatným menom), **tisíc** (ak je súčasťou zloženej číslovky),

skupinové číslovky = nesklonné

radové číslovky = vzory **pekný / cudzí**

druhovú číslovku ohybnú (tie, ktoré majú koncovku podobnú prídavnému menu) vzor **pekný**

druhovú číslovku neohybnú vytvorené príponou –ako

násobné číslovky v spojení so slovesami, prídavnými menami, príslovkami = **nesklonné** (napr. dvakrát vyšší, tri razy neprišiel, štyrikrát vyššie)

násobné číslovky v spojení s podstatnými menami majú tvar prídavného mena = vzor **pekný** (napr. po dvojnásobnom zvolaní, trojitému skoku)

Poznámka 1:

Tvary **tretíkrát, prvý raz...** patria k **radovým číslovkám**, lebo sú utvorené od radových a nie základných čísloviek.

Poznámka 2:

Pozor! Nepomýľ si číslovky s číslami a číslicami. To sú číselné podstatné mená!

a) **pomenovania číslic: nula, jednotka, dvojka, päťka/pätorka, stovka, tisícka...** - vzor **žena**

b) **skupiny čísel: dvojica, trojica, päťica...** - vzor **ulica**

c) **zlomkové výrazy: štvrt' - dlaň, pol – nesklonná, polovica - ulica, osmina, štvrtina, tretina - žena**

SLOVESÁ (5) – ohybné. plnovýznamové (Pozor. niektoré sú neplnovýznamové!). vetnočlenská platnosť

Podskupiny

a) **plnovýznamové / neplnovýznamové** (sponové, modálne, fázové, limitné)

b) **určité / neurčité** (neurčitok, prechodník, príchastie činné, príchastie trpné, spodstatnené sloveso)

c) **jednoduché (1 sloveso) / zložené (viac sloviess)**

d) **zvrtné (sa, si) / nezvrtné**

Gramatické kategórie: **osoba, gramatický rod, číslo, čas, spôsob, vid, slovesný rod**

osoba (1., 2., 3.)

gramatický rod (mužský, ženský, stredný – v 1. a 2.os./sg. sa dá určiť iba v minul. čase, v 1. a 2. os.pl. sa nedá určiť!)

číslo (singulár - sg. / plurál - pl.)

čas (minulý, prítomný, budúci)

spôsob (oznamovací, rozkazovací, podmieňovací prítomný /by/, podmieňovací minulý /bol by/)

vid (dokonavý, nedokonavý) /**Pomôcka**: budem + sloveso v neurčitku, keď je to nezmysel = dokonavý!/
 ↳

slovesný rod (trpný, činný)

PRÍSLOVKY (6) – neohybné. plnovýznamové. majú vetnočlenskú platnosť

a) **miesta** (kde, kam, odkiaľ, pokiaľ)

b) **času** (kedy, odkedy, dakedy, ako dlho)

c) **spôsobu** (ako, akým spôsobom)

d) **príčiny** (prečo, z akých príčin)

Poznámka:

Pozor! Mnoho prísloviess prechádza k iným slovným druhom, hlavne k **predložkám** (napr. **blízko, vedľa, mimo, vnútri, dolu, poníže, poverše, hore, okolo, oproti, neďaleko domu**), menej k **časticiam** (**okolo** tretej hodiny). Aby si správne určil slovný druh, pozorne skúmaj funkciu slova vo vete. Pomôže ti pri tom táto **dobrá rada**: Príslovka sa spája so **slovesom** (**sedel oproti**), **predložka** sa spája s **podstatným menom alebo zámenom v páde** (**oproti dverám / nemu**), **častica** iba dodáva významový odtienok slovu alebo vete, nemení základný zmysel (má dvadsať – má **okolo** dvadsať).
 ↳

PREDLOŽKY (7) – neohybné. neplnovýznamové. nemajú vetnočlenskú platnosť

Pády (G, D, A, L, I) pomáhajú nám **pri skloňovaní**, v páde **N** (kto? čo?) nikdy nie sú!

SPOJKY (8) - neohybné. neplnovýznamové. nemajú vetnočlenskú platnosť

a) **priradovacie** (spájajú gramaticky rovnocenné slová alebo vety)

b) **podradovacie** (spájajú gramaticky nerovnocenné vety)

Poznámka:

Pozor! Úlohu spojok plnia aj **opytovacie /vzťazné/ zámená: kto, čo, ktorý, aký, či, kde, kade,....**

ČASTICE (9) - neohybné, neplnovýznamové, nemajú vetnočlenskú platnosť

(keď ich vynecháš, základný zmysel vety sa nestratí!)

CITOSLOVCIA (10)- neohybné, neplnovýznamové, nemajú vetnočlenskú platnosť

- a) **zvukomalebne** (napodobňujú zvuky)
- b) **vlastné** (vôľa, city)